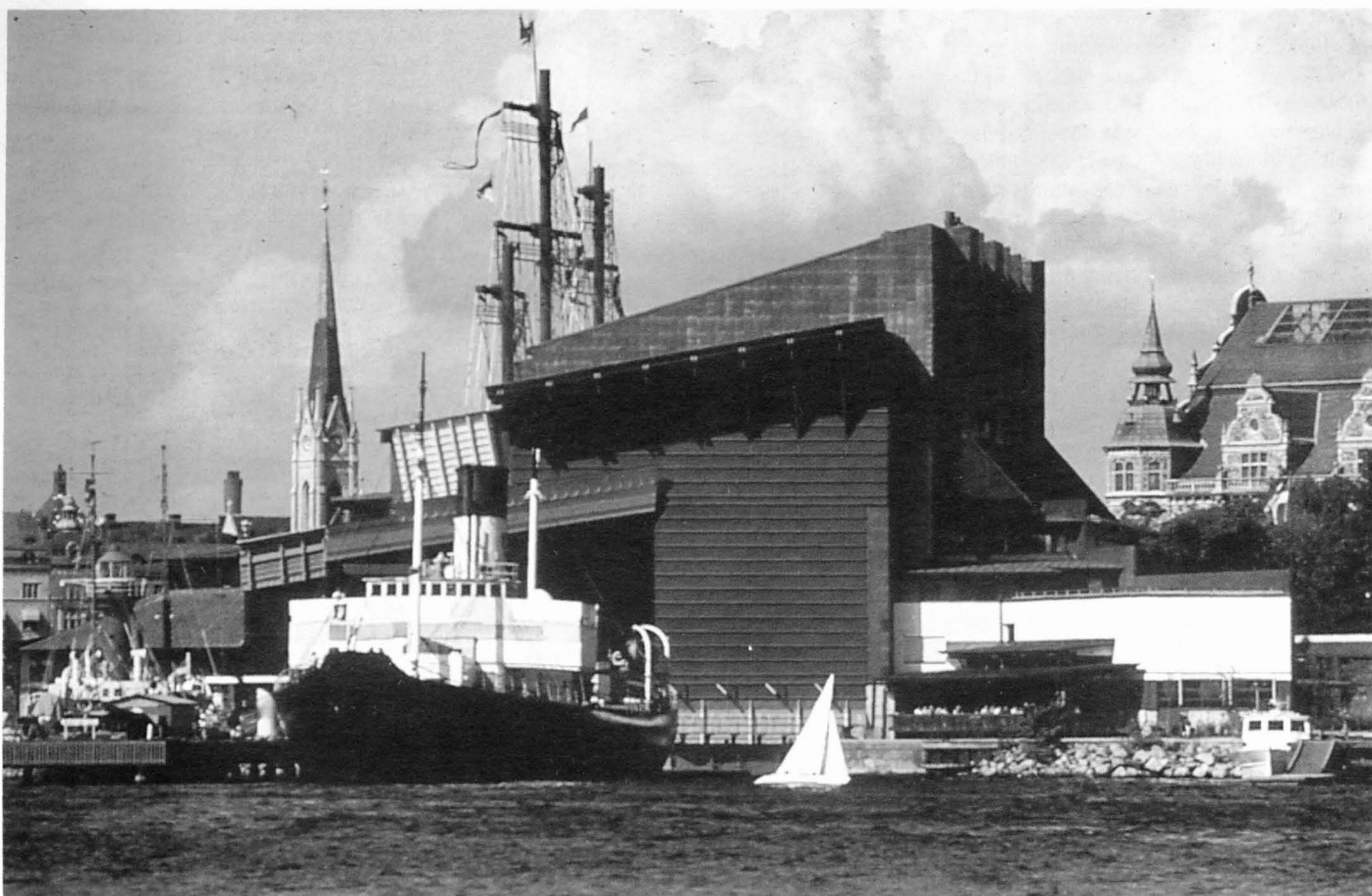

Activitats educatives en un museu a Suècia

Birgita Stapf. Cap del departament d'educació del Museu Vasa
Estocolm

Museu del Vasa, a Estocolm

En un bon dia i amb el mar en calma, el diumenge 10 d'agost de 1628, a la tarda, entre les tres i les quatre, després de l'oració a les esglésies de la petita ciutat d'Estocolm, el nou vaixell de guerra, el Vasa, deixa el pont de fusta del castell reial per al seu viatge inaugural. Però el seu primer viatge és curt... Havien transcorregut vint minuts de navegació, amb la ciutat encara a la vista, quan va bolcar i es va enfonsar.

El Vasa i el Vasa Museum

El Vasa, un dels grans vaixells de guerra de Gustau Adolf, va ser trobat a l'entrada del port d'Estocolm i recuperat l'abril de 1961. Després de 333 anys, les primeres peces del Vasa van veure la llum del dia un altre cop. Ja no era un vaixell orgull, era un naufragi però atès que el petit cuc Teredo Navilis no existeix al Bàltic, la seva quilla estava en bones condicions.

La recuperació va tenir lloc en presència dels ciutadans d'Estocolm, que a més de seguir-la van poder assistir a la primera emissió en directe de la televisió a Suècia. El salvament va ser seguit per la premsa de tot el món.

Per primer cop en segles, es va poder pujar a bord d'un vaixell del segle XVII. Es va fer una excavació del casc. No només s'hi va trobar l'equipament del

vaixell, sinó també totes les coses que els passatgers havien embarcat quan varen deixar casa seva per al seu viatge cap a la guerra a Polònia. Però, és clar, solament objectes fets de materials que podien resistir sota l'aigua durant tant de temps. També es van trobar les restes de vint-i-cinc persones, pagesos reclutats que formaven la tripulació. No va quedar cap llista de la tripulació. Es creu que hi deuria haver aproximadament 150 persones a bord en el moment de la catàstrofe.

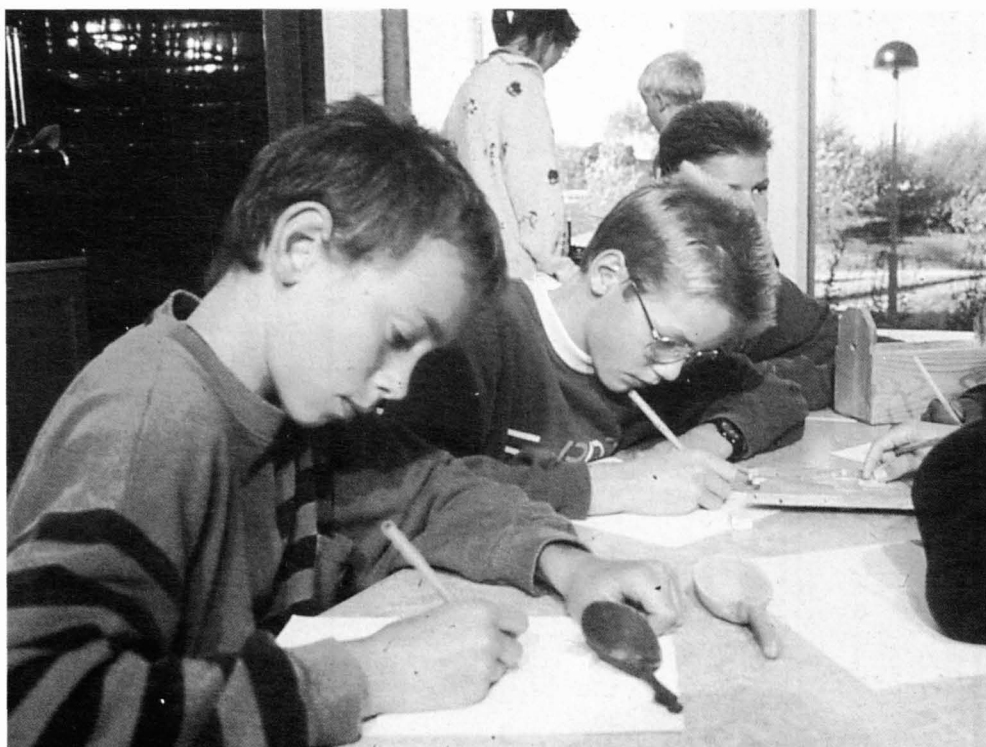
Al desembre de 1988, el vaixell va ser remolcat sobre el seu pontó i finalment va quedar instal·lat en un edifici nou, el Museu Vasa. Va reemplaçar una drassana temporal, on el casc de fusta va ser conservada i es va restaurar el vaixell tot recol·locant les peces, més de 13.000, que s'havien trobat al fons del mar.

Ara, el gran vaixell, de 69 metres de llarg i 30 d'alt, és al mig de la sala de vaixells amb l'ormeig inferior tret, com un vaixell de vela durant l'hivernatge. La conservació i la restauració ja s'han completat. El castell de popa té una alçada aproximada de 20 metres i és ple d'escultures, que havien estat pintades amb colors brillants, algunes fins i tot daurades. En un model d'escala 1:10 es mostra tot el seu ormeig original. El públic no en pot veure l'interior, però hi ha fotografies, models, muntatges visuals cada hora i una reconstrucció de mida real de 24 metres de la coberta principal superior, la caseta del timó i l'allotjament dels oficials.

El Vasa és l'únic vaixell del segle XVII en el món que s'ha conservat totalment. Ens ha ensenyat un gran nombre de coses que abans no sabíem. Se'ns van plantejar moltes preguntes quan va ser trobat. Es van buscar fonts escrites per poder resoldre els enigmes. També es van buscar dibuixos del Vasa, però no se'n van poder trobar. Algunes preguntes es van quedar sense resposta i actualment encara s'està investigant en molts camps.

Aquest museu és, sens dubte, molt especial. Cobreix un període històric molt limitat i el que fem és aprofundir en temes que envolten l'any 1628. La recollida d'objectes va acabar després de l'excaució del casc, l'any 1961. La zona del fons marí ha estat estudiada durant els quatre estius que van des de 1962 fins a 1965. Tot el que ara recollim són coneixements en cercles encara més amples per tal d'aprendre la vida de l'època del Vasa, abans i després.

El Vasa Museum té entre 750.000 i 800.000 mil visitants cada any, la meitat dels quals provenen de l'estranger. Els

Taller escolar sobre la vida quotidiana a bord del Vasa

nens i els adolescents són els més nombrosos. Hi ha a disposició dels visitants recorreguts guiats de mitja hora pel museu, i també per a grups escolars. El Departament d'Ensenyament, amb el seu personal de cinc educadors de museus, s'encarrega de la visita d'estudi de 300 classes, preparades segons el currículum.

La Llei escolar i el currículum

La Llei escolar de 1994 per a l'obligatorietat escolar (per a nens entre 6 i 16 anys) i per al batxillerat voluntari, ofereix a Suècia un nou currículum, un nou programa i nous calendaris per a diferents assignatures. També estableix les formes d'estudiar les diferents matèries. I a més facilita a cada comunitat del país molta autonomia pel que fa als aspectes financers i educatius de les seves escoles. Els objectius són comuns per a tota Suècia i els resultats s'han d'avaluar a nivell nacional. La Llei estableix que l'educació ha "d'oferir als alumnes el coneixement i les tècniques i, en associació amb les famílies, promoure el seu desenvolupament equilibrat envers persones responsables i membres de la societat".

El currículum indica que una tasca important és ensenyar els alumnes a aprendre mètodes per permetre'ls manejar el gran flux d'informació i examinar críticament els fets i veure les conseqüències de les diferents alternatives. Es

tracta, doncs, d'oferir una visió general, comprendre contextos i avaluar definicions i assumptes. Els alumnes han de tenir possibilitats per prendre les seves pròpies iniciatives i ser responsables del seu aprenentatge. També han de rebre les oportunitats necessàries per resoldre els problemes.

Totes les assignatures s'haurien d'estudiar des de quatre perspectives principals: entorn, internacional, ètica i història. El currículum tracta amb quatre interpretacions possibles del coneixement: els fets, la comprensió, les tècniques i la confiança, que interactuen. Aquestes formes de coneixement han de ser equilibrades per a cada alumne i crear un tot. Entre els "objectius a assolir" destaquen desenvolupar la curiositat i el desig d'aprendre.

Com pot el museu correspondre al currículum

De fet, els museus són llocs excel·lents per ser utilitzats per les escoles per tots els aspectes esmentats en el currículum. Els museus podrien formar part d'un procés d'aprenentatge més llarg, i no només com a element decoratiu o fotografia del llibre escolar. Així, s'hi ofereix una forma d'aprenentatge més profunda en tots els aspectes del significat de la paraula "coneixement". Per aquest motiu, els museus són únics. Poden oferir als alum-

Un aspecte de l'exposició permanent del museu

nes excel·lents possibilitats per aprendre mitjançant la investigació d'objectes com a tals, però també com es van fer i com s'utilitzaven. Els alumnes poden tocar tots els seus sentits com també la seva imaginació. Així, si els museus serveixen d'eines per a l'escola, aleshores és molt important establir una estreta cooperació entre els educadors del museu i els mestres d'escola. Els educadors de museu han de ser conscients de com es treballa a l'escola i els mestres han de saber què poden oferir els museus. Les visites s'han de planificar amb cura. El treball de preparació a l'escola, els estudis al museu i el treball de seguiment han de quedar ben establerts prèviament.

L'ensenyament al Vasa Museum

Totes les visites escolars es planifiquen a nivell individual conjuntament amb el mestre de l'escola per tal de copsar les necessitats dels alumnes i el treball que es durà a terme a l'escola. Quan un mestre reserva una visita, hi ha una xerrada amb l'educador del museu sobre quina mena de treball es durà a terme en el museu, i també és important establir com es prepararà i se'n farà el seguiment a l'escola. Els alumnes també han de ser conscients de per què visiten el museu i què hi han de fer. La visita personalitzada (feta a mida) és, doncs, una despesa de recursos, però també ofereix una gran recompensa tant als alumnes com al personal del museu.

Durant els set anys transcorreguts des de la inauguració del Vasa Museum hem anat deixant gradualment de banda les dues formes tradicionals de tractar amb les escoles: el recorregut guiat i els treballs. L'experiència i les discussions amb els mestres ens hi han dut. Ambdues formes limiten les pròpies preguntes dels nens. Tampoc forcen els alumnes a reflexionar ni a fomentar l'expressió de les seves pròpies conclusions. En canvi, hem intentat d'implicar-hi tots els sentits com també la imaginació.

L'explicació d'un conte

La imaginació és important. Els nens d'avui viuen en un món internacional, fragmentat, que canvia a una velocitat molt alta. La televisió i els mitjans electrònics sovint els deixen esgotats. Hi ha poc temps per llegir i contemplar! Hem descobert que l'explicació d'un conte és un bon mètode per crear concentració i ajudar la imaginació. Sovint comencem la seva visita amb un bon conte, que és explicat a la llum d'una llanterna, copiada exactament d'una de la col·lecció. L'explicació del conte té lloc a la reconstrucció de la coberta principal.

El conte es pot basar en fonts escrites, però també pot tractar de qualsevol tema de l'antiga mitologia. Tant Heracli com Proteu són representats amb escultures de fusta en el Vasa. La nostra impressió més destacable d'aquestes sessions de narració de contes és la intensitat amb que els alumnes de totes les edats gaudeixen escoltant. Per tant, aconseguim crear la concentració que pot servir per centrar el treball temàtic que s'haurà de dur a terme.

Les fonts històriques

La història és com un gran trencaclosques. Els edificis, cases i esglésies, la ciutat, el camp que ens envolten són peces importants del trencaclosques. Els objectes conservats poden ser bones fonts per realitzar estudis, i això és el que recomana el currículum. Unes altres fonts són les il·lustracions i els escrits, tant impresos en llibres com documents manuscrits. En el Vasa Museum el vaixell és doncs la font principal. Es pot utilitzar tant per a treballs teòrics com pràctics. La construcció de vaixells, el treball i les eines dels fusters, la tecnologia abans de l'electricitat en són alguns exemples. Les més de 700 escultures també es poden utilitzar per aprendre. Els milers d'objectes que pertanyen als camperols són, de fet, l'evidència més important de la vida

del poble baix a principis del segle XVII a Suècia. Entre aquests objectes trobem les restes de robes senzilles i estris per cosir i reparar tant les robes com ara les sabates.

La història del Vasa i el seu temps té gairebé 400 anys, però tots aquests objectes, combinats amb les fonts escrites que han quedat, curiosament copiades, són les eines principals que els alumnes han d'utilitzar. Se'ls proporcionen eines per a la investigació i els deixem que remenin i investiguin, perquè es plantegin les seves pròpies preguntes i n'extreguin les seves conclusions. En omplir els forats de les peces del trencaclosques que manquen, poden utilitzar molta fantasia. Però també poden aprendre a valorar i avaluar les fonts històriques.

Estudis intercurriculars

El món del Vasa inclou tot tipus d'assignatures escolars. És gairebé impossible limitar-se a una sola assignatura. De fet, totes les visites escolars han de ser intercurriculars d'una forma o una altra. La comunicació i el llenguatge són bàsics en tot treball escolar. Escriure els propis contes inspirats pel vaixell, amb la gent a bord o per les escultures és el mètode més utilitzat.

Els temes que se centren en la tecnologia o les matemàtiques són molt apreciats tant pels alumnes com pels mestres. Com es pot aixecar una àncora enorme? Com funciona una bomba? Com es mou un carro de canó que pesa més de 1.000 quilograms?

Quanta sopa se servia al grup de set mariners que menjaven tots d'un mateix bol? Quant mesurava la quilla en peus? Aquestes preguntes sorgeixen amb facilitat i es poden respondre després d'haver investigat i provat.

El treball amb fusta consistia a preparar-se per fer la pròpia cullera de fusta a l'escola, esbossant, mesurant i investigant diferents tipus de materials. Una visita d'aquest tipus pot suposar el punt de partida tant per preguntar-se què se servia a bord, o saber les tècniques que calen per sobreviure a l'època del Vasa. Un altre tema relacionat amb el treball amb fusta són les escultures. Poden iniciar reflexions sobre símbols i propaganda a l'època del Vasa, com també a l'actual, i a més plantejar també les preguntes: com decoraríeu el vostre propi vaixell? Quines imatges estan connectades amb un mateix? O bé, com t'agradaria que et veiessin els que t'envolten?

Activitats per a escolars

La Unitat d'Ensenyament ha muntat un jardí fora del museu, inspirat pels centenars de barrils trobats a la bodega del Vasa i en l'equip dels metges barbers. Algunes de les plantes que hi ha, les vam trobar llistades en els documents manuscrits de les provisions. D'altres van ser trobades en una instrucció mèdica de plantes per curar malalties de 1628. També hi hem afegit algunes plantes per raons educatives, com ara el llúpol i el lli. Així, el jardí és una mena de reconstrucció lliure dintre del marc del renaixement. Es pot utilitzar per recollir i cuinar un menjar, servit en un bol comú i menjat amb una cullera de fusta, igual que a bord del vaixell. Certament, això aporta la flaire i el gust de la història. El jardí també es pot utilitzar per elaborar un herbari de plantes medicinals.

El lli i el procediment per extreure'n el fil és bastant complicat, però ha estat una tècnica necessària per a la gent fins fa ben poc. Té molt a veure amb com fer cordes del cànem. Totes dues tècniques es poden provar al Vasa Museum.

Exposicions de vacances d'estiu

Cada estiu exposem al museu alguns dels resultats de la tasca educativa que hem dut a terme conjuntament amb les escoles. Mostrem als nostres visitants d'arreu del món que ens preocupa l'accés dels nens a les fonts del museu i que (els nens) poden fer coses increïbles si se'ls permet fer-ho. També serveix per inspirar els mestres que ens visiten a utilitzar els museus.

El patrimoni nacional i el futur

Tots els museus i llocs històrics poden ser utilitzats amb profit de moltes formes en el procés d'aprenentatge, no només per les escoles, sinó també en tot tipus d'aprenentatge formal o informal. En començar una estreta relació amb els mestres, es poden desenvolupar noves idees en tots els camps de la vida humana del passat i relacionar-les amb la vida actual. La curiositat dels nens i la seva busca constant de respostes, la creativitat dels seus mestres en combinació amb les fonts històriques disponibles de les institucions de patrimoni formen un desenvolupament continu. El Vasa Museum ha estat tractant aquests temes durant els darrers set anys i segueix fent-ho. Encara es poden trobar nous projectes i enfocaments. I tots els resultats que hem aconseguit, fins ara, es poden utilitzar no només en l'aprenentatge dels alumnes, sinó també per a altres unitats dintre del nostre museu, i poden ser beneficiosos en el nostre diàleg amb els col·legues d'altres museus.